

Nr 54.

Av herrar Nilsson i Kristinehamn och Andersson i Malmö,
angående en revision av församlingsindelningen i riket.

Den stora kommunindelingsreformen har numera genomförts och trätt i kraft. Denna genomgripande omdaning av den svenska kommunalförvaltningen har kunnat genomföras med långt mindre gnissel än som befarades under förberedelsearbetet. Även ute i bygderna synes man snabbt acceptera nyordningen. De stridigheter, som framkommo under indelningsarbetets gång, lade sig tydligen ganska snabbt. Självfallet finns en hel del missnöje på sina håll med den nya indelningen, och det är väl heller inte uteslutet att missgrepp begåtts, som efter hand kunna behöva rättas till. Här skall endast konstateras, att det visat sig möjligt att genomföra en nödvändig reform på ett mycket svårbemästrat område under långt mindre svårigheter än som befarades.

Det torde ganska allmänt medges, att en motsvarande reform av församlingsindelningen i riket skulle vara i hög grad önskvärd. Den tidigare kommunala indelningen byggde ju ursprungligen på församlingarnas grund. Församlingsindelningen i sin tur är höljd i dunkel. Den har växt fram nedifrån genom bondemenighetens initiativ. I södra och mellersta Sverige har församlingsindelningen icke efter reformationen undergått några mera betydande förändringar. I skogsbygderna ha efter hand kapell tillkommit, vilka i senare tid som annex avskilts till egna församlingar. I nordliga Sverige ha nya församlingar efter hand uppstått i stort antal.

Antalet territoriella församlingar uppgår enligt uppgifter för år 1950 till 2 546. Det överväldigande flertalet utgöres av småförsamlingar. I kyrkligt-organisatoriskt avseende har förekomsten av dessa småförsamlingar vållat många besvärligheter. Dessa har man sökt övervinna genom församlingarnas sammanförande till pastorat. Efter kommunindelingsreformen och prästlöneregleringen har det blivit nödvändigt att överarbeta pastoratsindelningen för att bemästra problem, som eljest skulle uppstå.

Men även om man bortser från de kyrkligt-organisatoriska motiv, som kunna anföras för en ny församlingsindelning, kunna andra goda skäl anföras för en dylik.

Församlingarna spela som bekant även en kommunal roll ännu i våra dagar. Församlingarna ha uttaxeringsrätt bland innevånarna. Vad församlingarna uttaxera skall ingå i den sammanlagda kommunalskatten för kommunen. När som nu är fallet en "storkommun" består av ett flertal församlingar, är det lätt att inse, att detta laborerande med dels en kommunalskatt för hela kommunen och dels skiftande församlingsskatter för olika delar av kommunen är i högsta grad besvärande.

Församlingarnas beslutande organ äro som bekant ej heller av enhetlig konstruktion. Skyldighet att införa kyrkofullmäktige föreligger i församling med över 1.500 innevånare. Församling med lägre innevånareantal äger rätt att införa kyrkofullmäktige. Vid 1950 års kyrkofullmäktigeval redovisades 1.136 församlingar med kyrkofullmäktige men 1.410 utan dylik institution. I dessa sistnämnda småförsamlingar fattas alltså uttaxeringsbesluten av stämmor av gammaldags utseende. Ofta infinner sig väl till dessa stämmor nätt och jämt så många personer att beslut kan fattas.

Under senare tid ha vid flera riksdagar behandlats motioner om avskaffande av kyrkofullmäktigeinstitutionen. Motionärerna (åren 1942, 1943 och 1949) ha därvid tänkt sig att församlingsangelägenheterna skulle läggas under den borgerliga kommunens beslutande organ. Det har säkert funnits större sympatier för dessa motioner än vad voteringsciffrorna utvisat. Många ha tvekat därför att de icke gärna velat vara med om att beröva församlingarna med deras urgamla förankring i bygderna och folkmedvetandet deras ställning och befogenheter. Det har också påpekats att om församlingarna berövas beslutanderätten i ekonomiska angelägenheter, innebär detta i praktiken ett avskaffande av desamma. De återstående uppgifterna skulle vara alldeles för obetydliga för att upprätthålla en särskild organisation för desammas handläggande.

Det kan emellertid inte bestridas att många praktiska skäl tala för att en rationalisering på detta område kommer till stånd. Vill man behålla församlingarna och se dessa kvar i sina befogenheter lär det inte i längden gå för sig med mindre än att en reform av indelningen kommer till stånd.

En församlingsindelningsreform kommer att stöta på många besvärligheter. Kanske känner sig på sina håll befolkningen än starkare knuten till sina församlingar än till de tidigare kommunerna. Ekonomiska förhållanden av mycket trasslig art komma också att visa sig svårbemästrade. Dylika lyckades man emellertid övervinna på det kommunala området. Det bör inte vara omöjligt heller på församlingsområdet.

En revision av ovan antytt slag kommer säkert att taga lång tid i anspråk. Redan en förberedande utredning bör ske i lugn och ro. Enligt undertecknades mening bör ett utredningsarbete i denna riktning dock snarast igångsättas.

Med hänvisning till det anförda hemställas.

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att en utredning verkställas rörande möjligheterna att åstadkomma en revision av församlingsindelningen i syfte att åstadkomma större församlingar vars gränser böra så nära som möjligt sammanfalla med de nya kommunernas, samt att utredningen jämväl må överväga de metoder, efter vilka en dylik reform bör genomföras.

Stockholm i januari 1952.

Gustaf Nilsson,
Kristinehamn.

Olof Andersson,
Malmö.